
Katedra Geografii Fizycznej, Wydział Nauk Geograficznych UŁ
90-139 Łódź, ul. Narutowicza 88, e-mail: epapin@uni.lodz.pl

ELŻBIETA PAPIŃSKA

Uwarunkowania rozwoju turystyki na przykładzie wybranych geoparków Chin

Legal possibilities of geodiversity determinants of tourism development
on the basis of selected Chinese geoparks

Słowa kluczowe: georóżnorodność, geoparki, geoturystyka, Chiny
Key words: geodiversity, geoparks, geotourism, China

WPROWADZENIE

Ruch turystyczny w Chinach rozwija się niezwykle dynamicznie, na skalę niespotykaną w innych krajach. Najważniejsze znaczenie ma turystyka krajowa. W 1998 r. odnotowano 695 mln turystów krajowych, w 2000 r. – 744 mln, w 2002 r. – 878 mln, a w 2007 r. – ponad 1600 mln (ponad 15% wzrostu w stosunku do 2006 r.). Tylko w tzw. trzech Złoty Tygodniach – związanych z Festiwarem Wiosny, świętami 1 Maja i 1 Października – zanotowano krajowy ruch turystyczny na poziomie 420 mln osób! (<http://en.cnta.gov.cn/html/2008-11/2008-11-9-21-35-50326.html>).

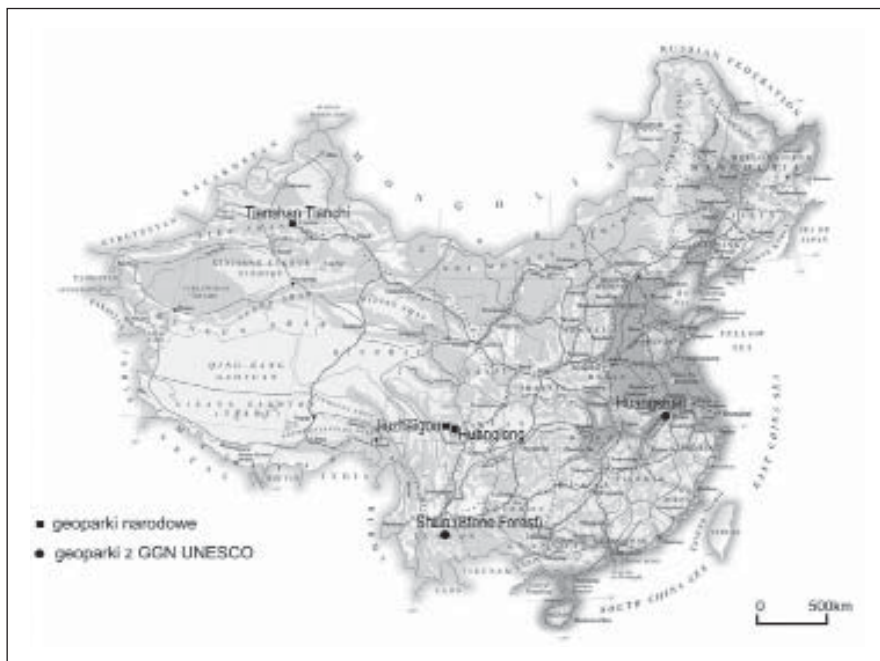
Liczba turystów zagranicznych wzrasta równie szybko. W 1998 r. do Chin przyjechało prawie 64 mln obcokrajowców, w 2000 r. – 83,4 mln, w 2002 r. – ok. 100 mln, zaś w 2007 r. aż 132 mln zagranicznych turystów (ponad 5,5% wzrost w stosunku do 2006 r.). Dochody z turystyki w 2007 r. osiągnęły ponad 1095,7 mld juanów (ok. 132 mld dolarów). Jak pokazują przytoczone wyżej dane, ten sektor usług cechuje się znaczną dynamiką wzrostu, co w dobitny sposób wpływa na rozwój gospodarki i wzrost dochodów pracowników zatrudnionych w turystyce.

W tym kontekście istotne jest, czy walory przyrodnicze Chin (w tym obszarów geoparków) są postrzegane jako atrakcja turystyczna i tym samym warunku-

ją rozwój turystyki. W pracy dokonano próby odpowiedzi na tak sformułowane pytanie. Przedstawiono walory krajobrazowe wybranych geoparków Chin i ocenę ich wpływu na rozwój geoturystyki. W pracy wykorzystano między innymi materiały zgromadzone podczas obserwacji terenowych przeprowadzonych w latach 2007, 2008 i 2010 oraz dane statystyczne publikowane przez UNESCO, udostępniane przez serwisy internetowe wybranych geoparków Chin. Przedstawiono uwarunkowania rozwoju turystyki w kilku wybranych geoparkach Chin, m.in.: Jiuzhaigou, Huanglong (prowincja Sichuan), Huangshan (prowincja Anhui), Shilin Karst Peak Forest (Stone Forest, prowincja Yunnan), Tianshan Tianchi (prowincja Xinjiang). Niektóre z nich mają status parków narodowych i geoparków narodowych, zaś Stone Forest i Huangshan są częścią Światowej Sieci Geoparków UNESCO (ryc. 1).

GEOPARK JAKO WALOR TURYSTYCZNY

Pojęcie „geopark” jest stosunkowo nowym określeniem, gdyż pojawiło się w literaturze pod koniec lat dziewięćdziesiątych XX w. Nie znajduje więc ono bezpośredniego odzwierciedlenia w definicjach walorów turystycznych stosowanych w geografii turystyki. Jednak, jak przedstawiono to w krótkim przeglądzie li-

Ryc. 1. Położenie wybranych geoparków Chin (źródło: <http://mapsof.net/map/map-china>)
 Fig. 1. Location of selected Chinese geoparks (source: <http://mapsof.net/map/map-china>)

teratury, w sposób pośredni możemy wnioskować, iż geopark stanowi niewątpliwie przyrodniczy walor turystyczny.

Określenie „walory turystyczne” definiowane jest w literaturze przez wielu autorów. A. Kowalczyk (2001) rozumie to pojęcie jako „całość elementów środowiska naturalnego i pozaprzyrodniczych (kulturowych lub inaczej antropogenicznych), które są przedmiotem zainteresowania turystów i decydują o atrakcyjności turystycznej danego miejsca, miejscowości lub obszaru”. Ponadto autor ten dzieli te walory na: przyrodnicze (dla turystyki masowej i kwalifikowanej) oraz pozaprzyrodnicze (dla turystyki masowej i kwalifikowanej). Zdaniem A. Kowalczyka „walory przyrodnicze traktowane są jako jeden z głównych czynników przyciągających turystów”, a w związku z tym mają one szczególnie duże znaczenie w wyborze kierunków wyjazdów turystycznych. Autor zwraca także uwagę, że ważnym walorem przyciągającym coraz większe grupy turystów są osobliwości przyrody nieożywionej (geostanowiska). Podkreśla także, iż szczególne znaczenie dla rozwoju turystyki mają parki narodowe, rezerваты przyrody i inne formy ochrony, do których można zaliczyć geoparki.

Trochę inne podejście do pojęcia walorów turystycznych prezentuje W. Gawarecki (2003). Określa je mianowicie jako dobra turystyczne („dobro lub zespół dóbr danych przez naturę, historię lub wytworzonych przez człowieka, na które występuje popyt”), wśród których wydziela naturalne dobra (walory) turystyczne, dające „turystom pełnię satysfakcji”. Do dóbr tych autor zalicza elementy: litosfery (rzeźbę terenu, osobliwości geologiczne); atmosfery (jakość powietrza, pokrywą śnieżną, temperaturę); hydrosfery (rzeki, potoki, jeziora, zbiorniki wodne, morza, źródła mineralne); pokrywy glebowej; szaty roślinnej (lasy, osobliwości flory); świata zwierzęcego (ryby, ptaki, chronione gatunki fauny, zwierzęcą łowną); krajobrazu naturalnego (konglomeraty wymienionych elementów walorów turystycznych o wysokich wartościach estetycznych).

Najszerzej zagadnienie walorów przyrodniczych w turystyce przedstawił K. Kożuchowski (2005). Autor zaprezentował dotychczasowy stan wiedzy i dyskusję nad wieloma podstawowymi pojęciami stosowanymi w geografii turystyki, a szczególne miejsce w publikacji zajmują walory środowiska przyrodniczego.

Wszystkie zaprezentowane wyżej definicje walorów turystycznych mają cechę wspólną, a mianowicie wszędzie pojawiają się walory przyrodnicze, które, zdaniem wielu autorów, są niezwykle istotne dla rozwoju turystyki. Warto podkreślić fakt, iż walory turystyczne stanowią też element zasobów strukturalnych wpływających na potencjał turystyczny, który warunkuje rozwój turystyki na danym obszarze (Kaczmarek i in., 2005). W świetle przytoczonych wyżej informacji celowe wydaje się zaprezentowanie walorów przyrodniczych wybranych geoparków Chin, które determinują rozwój turystyki, a zwłaszcza geoturystyki, uprawianej przez osoby zainteresowane poznawaniem procesów geologicznych i morfologicznych, czego efektem są interesujące obiekty przyrody nieożywionej.

GEOPARKI CHIN

Inicjatorem idei tworzenia geoparków na obszarze Chin był prof. Zhao Xun. W wyniku jego starań już w 2000 r. ustanowiono na terenie Chin 11 geoparków, w 2002 r. powstały kolejne 33, w 2003 r. następne 41. W 2009 r. liczba ich wzrosła do 324, w tym 183 to geoparki narodowe, a 159 to geoparki ustanowione we wszystkich prowincjach Chin. Wysiłek włożony w badania naukowe i ochronę dziedzictwa geologicznego Chin został dostrzeżony na arenie międzynarodowej, co skutkowało powierzeniem Chin organizacji Pierwszej Międzynarodowej Konferencji poświęconej geoparkom. Konferencja ta odbyła się w Pekinie w 2004 r. (Zhao Ting, Zhao Xun, 2004). Według danych UNESCO Global Network of National Geoparks (GGN) na 77 geoparków tworzących tę sieć aż 24 znajduje się w Chinach (www.europeangeoparks.org/bsite/page).

Badania naukowe prowadzone na obszarach istniejących i potencjalnych geoparków doprowadziły do powstania klasyfikacji tych obiektów (tab. 1). Została ona stworzona na podstawie istniejącego konwencjonalnego podziału nauk geologicznych na dyscypliny naukowe.

Tab. 1. Klasyfikacja geoparków Chin – wg dyscyplin naukowych (wg danych na 2007 r.)

Tab. 1. Classification of China's geoparks – according to scientific disciplines (according to data for 2007)

Lp.	Kategorie parków wg dyscyplin nauk geologicznych	Liczba parków
1	Stratygrafia, geologia historyczna, paleolitofacje	8
2	Paleontologia i paleoantropologia	18
3	Wulkanizm i skały magmowe	15
4	Struktury tektoniczne	7
5	Formy geomorfologiczne	75
6	Hydrogeologia	11
7	Geologia środowiskowa i geozagrozenia	3
8	Geologia inżynierska	1
9	Metamorfizm i skały metamorficzne	wiele

Źródło: Zhao Ting, Zhao Xun, 2007; *Geological heritage taxonomy and application*. Proceedings of the Second International Symposium on Development within Geoparks. Publishing House, Beijing, 26–97.

Z przedstawionych w tab. 1 danych wynika, że największa liczba geoparków narodowych została utworzona na obszarach o wybitnych walorach geomorfologicznych. Formy geomorfologiczne są tymi elementami dziedzictwa naturalnego, które nawet dla osoby bez wykształcenia kierunkowego okazują się doskonale czytelne w przestrzeni i często decydują o atrakcyjności krajobrazu. Wielkie wydmy, intrygujące formy krasowe czy glacialne stają się ważnymi i pożądanymi obiektami na liście atrakcji turystycznych, zwłaszcza dla geoturystów.

WALORY PRZYRODNICZE WYBRANYCH GEOPARKÓW CHIN

Tianshan Tianchi

Geopark Tianshan Tianchi ma status geoparku narodowego, położony jest w prowincji Xinjiang, w jednym z 5 regionów dziedzictwa geologicznego tej prowincji – regionie Tianshan. Jest jednym z 209 (dane z 2009 r.) obiektów uznanych za dziedzictwo geologiczne podlegające ochronie (Huang Song, 2010). Zaliczany jest do geoparków doskonale reprezentujących rzeźbę glacjalną. Jedną z jego największych atrakcji jest Jezioro Niebiańskie (ryc. 2.) – Tianchi – znajdujące się ok. 110 km na wschód od stolicy prowincji, Urumczy. Jest ono położone na wysokości 1935 m n.p.m., jego maksymalna głębokość to 105 m, długość 3,4 km, a szerokość 1,5 km. Jezioro Tianchi zajmuje prawie 5 km² powierzchni. Jest to jezioro morenowe, zasilane wodami roztopowymi z lodów i śniegów pokrywających otaczające je wzniesienia. Znaczne wysokości nad poziomem morza wpływają na długie zaleganie pokrywy śnieżnej, co powoduje, iż obszar ten jest dostępny dla turystów jedynie od maja do września. Najwyższe wzniesienie to szczyt Bogda Feng (5445 m n.p.m.), od którego ta część Tianshan nazywana bywa Bogdashan. Charakteryzowany obszar od 1980 r. chroniony jest jako rezerwat przyrody obejmujący powierzchnię 380 km². Na jego terenie znajduje się 18 lodowców,

Ryc. 2. Geopark Tianshan Tianchi (E. Papińska, 2008)
Fig. 2. Tianshan Tianchi Geopark (E. Papińska, 2008)

3 rzeki, 18 jezior, z których Tianchi jest najbardziej znane. Ochronie gatunkowej podlega także bogaty świat zwierząt i roślin, m.in. następujące liczby gatunków: 24 ssaków, 50 ptaków, 3 ryb, ponad 200 roślin.

Jiuzhaigou

Narodowy geopark Jiuzhaigou położony jest w Min Shan, ok. 270 km na północ od Chengdu, stolicy Syczuanu. Znany jest z dużych różnic wysokości, gdyż najniższe położone obszary znajdują się na 1990 m n.p.m., zaś maksymalna wysokość to 4764 m n.p.m. Ma to kolosalne znaczenie dla wytworzenia specyficznych warunków mikroklimatycznych, a tym samym ogromnego zróżnicowania flory i fauny. Pod względem różnorodności biologicznej obszar rozciągający się łukiem od słynnego Rezerwatu Wolong po Jiuzhaigou zaliczany jest do tzw. światowych centrów różnorodności biologicznej „hotspot” (Loucks i in., 2003). Obszar ten ma dość długą historię ochrony. Doceniając niezwykle walory przyrodnicze tego terenu, już w 1978 r. utworzono rezerwat przyrody. W 1982 r. został przekształcony w park narodowy. Starania naukowców o zachowanie niezwykle cennych ekosystemów zostały zwieńczone wpisaniem tego obszaru w 1992 r. na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO (whc.unesco.org/en/list/637; www.unesco.org) i przyznaniem w 1997 r. statusu rezerwatu biosfery (M&B Reserve). W 1999 r. wprowadzono ekobusy, które wyeliminowały indywidualny transport, ograniczając w ten sposób zanieczyszczenie środowiska. Przyczyniło się to między innymi do uzyskania w 2002 r. certyfikatu „Green Globe 21”. Od 2004 r. obszar ten ma status geoparku.

W parku występują interesujące procesy hydrotermalne (Liu Zaihua i in., 2000). Zinwentaryzowano ponad 100 jezior, 17 wodospadów, 47 źródeł, wiele rzek i strumieni. Do najciekawszych obiektów pod względem krajobrazowym zalicza się jeziora i wodospady (ryc. 3).

Jezioro Panda (Xiong Mao Hai) i wodospady jeziora Panda zostały zbadane w latach siedemdziesiątych XX w. O uroku tego miejsca decydują fantastycznie kolorowe jeziora, ułożone kaskadowo w dolinie polodowcowej, tworzące system 3 poziomów wodospadów o łącznej wysokości 78 metrów i szerokości 50 m. Jezioro Panda położone jest na wysokości 2587 m n.p.m.; jego średnia głębokość wynosi 14 m (maks. 46 m), zaś powierzchnia 90 tys. m². Nazwa jeziora pochodzi od pandy wielkiej, która żyje w tym rejonie i pije krystalicznie czystą wodę z jeziora. Kolejne znane jezioro – Pięciu Kwiatów (Wu Hua Hai) – położone na wysokości 2472 m n.p.m., ma głębokość 5 m i powierzchnię ok. 90 tys. m². Uważane jest za jedno z piękniejszych jezior w geoparku. Jezioro Długie (Chang Hai) położone jest na wysokości 3100 m n.p.m. Ma 5 km długości i 600 m szerokości. Jego powierzchnia wynosi 93 tys. m², zaś głębokość przekracza 100 m. Położone jest w ukształtnej dolinie Ze Cha Wa. W zimie pokrywa lodu dochodzi do 60 cm. Jezioro Pięciu Kolorów (Wu Cai Chi) położone jest na wysokości 2995 m n.p.m.

Ryc. 3. Geopark Jiuzhaigou (E. Papińska, 2010)

Fig. 3. Jiuzhaigou Geopark (E. Papińska, 2010)

Jest jednym z mniejszych jezior – jego powierzchnia wynosi 5,6 tys. m², zaś głębokość 6,6 m. Słynie z wielobarwnych odcieni wody, uwarunkowanych występowaniem różnych związków chemicznych.

Do najbardziej znanych wodospadów należą: wodospad Arrow Bamboo (Jian Zhu Pu Bu) – położony na wysokości 2618 m n.p.m; jego wysokość wynosi 7 m, zaś szerokość 150 m. Wodospad ma kształt łuku, białe krople wody kontrastują z turkusową wodą jeziora. Wodospad Pearl Shoals znajduje się na wysokości 2433 m n.p.m. Jego szerokość to 310 m, zaś najwyższa różnica poziomów wynosi 40 m. Jest uważany za jeden z najbardziej „fotogenicznych” wodospadów w parku. W odróżnieniu od większości wodospadów, których wysokość w wyniku erozji z czasem maleje, ten „rośnie”, nadbudowywany przez wytrącanie z wody związki węgla wapnia. Wodospad Nuorilang jest najszerszy w Chinach. Osiąga on 320 m szerokości i 20 m wysokości (www.jiuzhai.com).

Ogromna georóżnorodność geoparku, przejawiająca się występowaniem niezwykle interesujących form rzeźby i zjawisk hydrogeologicznych, mimo położenia w trudno dostępnym obszarze górskim (nawiedzanym silnymi trzęsieniami ziemi) cieszy się stale wzrastającym zainteresowaniem turystów. W momencie udostępnienia w 1984 r. obszaru dla ruchu turystycznego park odwiedziło ok. 5 tys. turystów. W 1995 r. było to już 160 tys. osób (w tym 3 tys. turystów

zagranicznych), zaś w 2002 r. – 1,190 mln osób i w 2004 ok. 2 mln turystów. W celu ochrony tych niezwykłych ekosystemów wybudowano ponad 55 km ścieżek i 47 km podestów, po których możliwe jest przemieszczanie się turystów w dolinach. Ruch po niewielu asfaltowych drogach obsługuje ponad 200 ekobusów.

Huanglong

Narodowy geopark Huanglong położony jest w Min Shan, ok. 230 km na północ od Chengdu. Obejmuje obszar pomiędzy doliną Huanglong (45 km na NE od Songpan), ze zlewnią rzeki Fujiang oraz doliną Muni (15 km na SW od Songpan), z trawertynowym wodospadem Zhaga i jeziorami Erdaohai. Łączna powierzchnia podlegająca ochronie wynosi 76 tys. ha, z czego 60 000 ha przypada na dolinę Huanglong. Różnice wysokości na obszarze Huanglong wynoszą prawie 4000 m. Najniżej położony punkt leży na wysokości 1700 m n.p.m. (Shanzidong, Fan Cave), a najwyżej na wysokości 5588 m n.p.m. (Xuebaoding, Snow Treasure Peak).

Najbardziej atrakcyjny odcinek doliny Huanglong ciągnie się na długości 3,6 km, gdzie występuje ponad 3300 trawertynowych basenów-jezior, ułożonych kaskadowo, oraz wodospadów (ryc. 4). W dolinie rozwinięty jest też kras podziemny w postaci jaskiń z bogatą szatą naciekową. Miąższość trawertynów wy-

Ryc. 4. Geopark Huanglong (E. Papińska, 2010)

Fig. 4. Huanglong Geopark (E. Papińska, 2010)

nosi ponad 250 m. Obszar ten uważany jest za największy i najważniejszy w Chinach w tej kategorii krajobrazów.

Historia ochrony tego obszaru sięga początku lat osiemdziesiątych XX w., kiedy utworzono strefę chronionego krajobrazu. W 1987 r. powstał rezerwat przyrody, wpisany w 1992 r. na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W 2000 r. obszar uzyskał statusu rezerwatu biosfery (M&B Reserve), zaś w 2004 r. status geoparku i certyfikat „Green Globe 21” (whc.unesco.org). Także i w tym parku notowany jest ciągły wzrost liczby turystów. W 1989 r. ich liczba wynosiła ok. 50 tys., zaś w 2001 r. ponad 800 tys.

Shilin (Stone Forest)

Shilin (Stone Forest) jest geoparkiem narodowym włączonym do Globalnej Sieci Geoparków UNESCO (GGN). Położony jest ok. 230 km na północny wschód od miasta Kunming, stolicy prowincji Yunnan. Obszar chroniony obejmuje fragment rozległego obszaru krasowego (400 km²), cechującego się występowaniem różnorodnych form, m.in.: wieżyc, kolumn i wąwozów tworzących skomplikowany labirynt, kopuł, jaskiń, wodospadów i basenów, dolin i zagłębień krasowych. Sterczące wieżycy i kolumny osiągają od 20 do 50 m wysokości, z daleka przypominają „kamienny las” – nazywany tutaj Stone Forest (ryc. 5). Procesom krasowym w warunkach ciepłego (śr. roczna 16–18°C) i wil-

Ryc. 5. Geopark Stone Forest (E. Papińska, 2008)

Fig. 5. Stone Forest Geopark (E. Papińska, 2008)

gotnego (roczna suma opadów 800–850 mm) klimatu podlegają wapienie, dolomity i wapienie dolomityczne dolnego permu. Powierzchnia w obrębie Parku wznosi się od 1720 m n.p.m. na południowym zachodzie do 2203 m n.p.m. (Mt. Wenbi) w części północno-wschodniej. Park znajduje się w zachodniej części Płaskowyżu Yunnan-Guizhou, na krasowym Płaskowyżu Yunnan.

Obszar objęty jest ochroną prawną od 1931 r. i ze względu na niepowtarzalność form krajobrazu cieszy się dużym zainteresowaniem geoturystów. Jego walory przyrodnicze wzmacniane są przez dziedzictwo kulturowe, gdyż ludność zamieszkująca te tereny pochodzi z kilku grup mniejszości etnicznych Chin (Papińska, 2010). Stwarza to możliwość obcowania z ich kulturą i tradycjami w niezwykłym otoczeniu, co staje się dodatkową atrakcją.

Huangshan

Narodowy geopark Huangshan (Yellow Mountains) należy również do sieci GGN UNESCO. Jest on położony w prowincji Anhui na wschodzie Chin. Jego powierzchnia wynosi 160,6 km². Rzeźba parku reprezentuje mezozoiczny krajobraz granitowy. Najniżej położone obszary znajdują się na wysokości 440 m n.p.m., zaś maksymalna wysokość to 1864,8 m n.p.m. Jest najbardziej rozpoznawalnym parkiem na obszarze Chin (ryc. 6, 7), określanym jako „dom 5 uni-

Ryc. 6. Geopark Huangshan (E. Papińska, 2010)

Fig. 6. Huangshan Geopark (E. Papińska, 2010)

Ryc. 7. Geopark Huangshan (E. Papińska, 2010)

Fig. 7. Huangshan Geopark (E. Papińska, 2010)

katowych piękności”: pięknych i niesamowitych w swym pokroju sosen, oryginalnych w kształcie skał, gorących źródeł, zapierających dech w piersiach mórz chmur i spektakularnych zimowych scenerii. Obszar Huangshan chroniony jest od 1935 r., w 1982 r. sformalizowano formę ochrony i wytyczono granice obszaru chronionego. W 2004 r. Geopark Huangshan został włączony do Światowej Sieci Geoparków.

Około 65 Ma kolizja z Płytą Dekkańską wpłynęła na odsłonięcie granitowych skał Huangshan. Od tego czasu skały te narażone są na intensywne wietrzenie, które przy udziale innych procesów egzogenicznych modelują ich powierzchnię. Szczytowe, granitowe formy rzeźby są tu określane jako granitowy skalny las. Przybierają one różne kształty: kopułowe, grzbietowe, kolumnowe, „pudełkowe” czy stożkowe. Także same granitowe skałki posiadają unikalne kształty, sklasyfikowane w 5 typów: kolumnowe, wietrzeniowo-denudacyjne, obrywowe (lawinowe), ławicowo-akumulacyjne (warstwowane) i sfałdowane.

W krajobrazie czytelne są także elementy rzeźby glacialnej – w południowej części parku – powstałe podczas zlodowaceń plejstoceńskich: doliny u-kształtne, gołoborza, rysy i wygłady lodowcowe, doliny zawieszane, pola firnowe, cyrki, szczyty o kształcie piramid i inne. Bogate jest także dziedzictwo wód, występują tu gorące źródła, wodospady, jeziora i strumienie.

Na rozwój turystyki wpływa dobrze prowadzona promocja. Wydawane są książki, albumy fotograficzne, filmy wideo, broszury informacyjne. Promocja prowadzona jest w internecie, telewizji i radiu, w kraju i poza jego granicami. W centrach turystycznych organizuje się wystawy, pokazy i animacje komputerowe rozwoju rzeźby terenu. Opracowano 2 trasy geologiczno-geomorfologiczne, pokazujące formy granitowe oraz rzeźbę polodowcową. Na trasach umieszczono tablice informacyjne. Atutem parku jest jego bardzo dobra dostępność komunikacyjna. Do parku można szybko dotrzeć samochodem (autostrady), samolotem (lotnisko) czy koleją. W górach wybudowano 3 kolejki linowe i 45 szlaków o długości 90 km. Park odwiedza rocznie ponad 2 mln turystów (w 2007 r. wzrost o ponad 12% w stosunku do roku 2006).

PODSUMOWANIE

Współczesne terytorium Chin charakteryzuje się niezwykle złożoną budową geologiczną i dużą różnorodnością krajobrazów: od wysokogórskich, po nizinne; od skrajnie suchych (pustynnych), po bagienne; od krasowych, po wulkaniczne. Spektakularne formy rzeźby, liczne interesujące stanowiska geologiczne z czasem stały się atrakcją turystyczną, wpływającą na rozwój turystyki krajowej i zagranicznej. To bogate i zróżnicowane dziedzictwo geologiczne i geomorfologiczne Chin umożliwia tworzenie geoparków i sprzyja rozwojowi geoturystyki. Narodowa i regionalna sieć geoparków jest bardzo dobrze rozwinięta, a dobre zagospodarowanie turystyczne i dostępność geoparków powodują ciągły wzrost liczby turystów. Rozwój turystyki na obszarze geoparków nie oznacza jednak degradacji środowiska – prowadzone są działania ograniczające negatywne oddziaływania na otoczenie (ekobusy, zakaz budowy hoteli, monitorowanie liczby turystów itp.). Należy podkreślić, iż lokalna ludność (zwłaszcza mniejszości narodowe i etniczne) dostrzega możliwość zatrudnienia w turystyce, stając się dodatkowym magnesem przyciągającym turystów. Chińczycy są także świadomi konieczności prowadzenia promocji oraz marketingu, i to w sposób bardzo profesjonalny. Coraz więcej informacji dostępnych jest w języku angielskim, co sprzyja rozwojowi turystyki zagranicznej.

LITERATURA

- Gaworecki W., 2003: *Turystyka*. PWE, Warszawa, ss. 438.
Kaczmarek J., Stasiak J., Włodarczyk B., 2005: *Produkt turystyczny*. PWE, Warszawa, ss. 389.
Kowalczyk A., 2001: *Geografia turystyki*. Wydawnictwo Naukowe PWA, Warszawa, ss. 287.
Kozuchowski K., 2005: *Walory przyrodnicze w turystyce i rekreacji*. Wydawnictwo Kurpisz SA, Poznań, ss. 200.

- Liu Zaihua, Yuan Daoxian, He Shiyi, Zahang Meliliang, Hang Jiagui, 2000: *Geochemical features of the geothermal CO₂ – water-carbonate rock system and analysis on its CO₂ sources – Examples from Huanglong Ravine and Kangding, Sichuan, and Xiage, Zhongdian, Yunnan*. Science in China (Series D). Vol. 43, No. 6, 569–576.
- Loucks C. J., L. Zhi, Dinerstein E., Dajun W., Dali F., Hao W., 2003: *The giant pandas of the Qinling Mountains, China: a case study in designing conservation landscape for elevational migrants*. Conserv. Biol. 17: 558–565.
- Papińska E., 2010: *Rola mniejszości narodowych i etnicznych w rozwoju turystyki*. [W:] *Krajobrazy rekreacyjne – kształtowanie, wykorzystanie, rekreacja*. Problemy Ekologii Krajobrazu, Warszawa–Biała Podlaska, t. XXVII, 301–312.
- Zhao Ting, Zhao Xun, 2004: *The geoscientific significance and classification of the national geoparks of China*. Acta Geologica Sinica, 78 (3), 854–865.
- Zhao Ting, Zhao Xun, 2007: *Geological heritage taxonomy and application*. Proceedings of the Second International Symposium on Development within Geoparks. Geological Publishing House, Beijing, 26–97.
- <http://en.cnta.gov.cn/html/2008-11/2008-11-9-21-35-50326.html>; 4.02.2011
- <http://www.europeangeoparks.org/isisite/page/52,1,0.asp?mu=4&cmu=30&thID=0>; 3.02.2011
- <http://www.jiuzhai.com/language/english/index.html>; 5.02.2011
- http://whc.unesco.org/pg.cfm?cid=31&id_site=638; 2.02.2011

SUMMARY

The area of China is characterized by remarkably complex geological structures and numerous types of landscape. China's landscapes vary from alpine to lowlands, from extremely arid (desert) to wetlands, from karst to volcanic. Spectacular landforms and numerous interesting geological sites became tourist attractions that influenced the development of domestic and foreign tourism. The Chinese quickly recognized the extraordinary natural assets of their territory and established an extensive network of protected areas. Geoparks are an important component of this network and there were a total of 342 geoparks in 2009. This number includes 183 of national and 159 provincial geoparks. Geodiversity of China is also reflected in UNESCO's World Network of Geoparks (GGN – Global Geoparks Network, 2009), where 24 of 77 parks come from the territory of China. This paper presents the conditions of the development of tourism in selected geoparks, including Jiuzhaigou, Huanglong (Sichuan province), Huangshan (Anhui Province), Shilin Karst Peak Forest (Stone Forest, Yunnan Province), Tianchi Tianshan (Xinjiang province). Some of them represent national parks and national Geoparks, and Huangshan and Stone Forest are part of UNESCO's World Network of Geoparks.